

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Lausunto 18/1996 vp

Hallituksen esitys 103/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnalle

Eduskunnan apulaispääsihteeri on kirjeellään 17.9.1996 saattanut eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentista ilmenevässä tarkoituksessa maa- ja metsätalousvaliokunnan tietoon eduskunnan päätöspöytäkirjan otteen hallituksen esityksestä n:o 103/1996 vp valtion talousarvioksi vuodelle 1997.

Valiokunta rajaa kannanottonsa toisaalta maaseudun kehittämiseen liittyviin kysymyksiin sekä toisaalta kysymyksiin, jotka liittyvät eduskunnassa käsiteltävänä oleviin ehdotuksiin metsälaiksi ja laiksi metsätalouden rahoituksesta (HE 63/1996 vp).

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Timo Kotkasaari, apulaisosastopäällikkö Sampsa Sivonen ja metsäneuvos Jouko Paloniemi maa- ja metsätalousministeriöstä, vanhempi budjettisihteeri Elina Selinheimo valtiovarainministeriöstä, johtaja Olli-Pekka Väänänen Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitosta, EU-harjoittelija Kristian Westerholm Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista ja johtaja Ilmo Kolehmainen Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta.

Talousarvioesitys

Maaseudun kehittäminen. Talousarvioesityksessä todetaan, että maaseudun kehittämisessä keskeisiä tehtäviä ovat hallituksen maaseutuohjelman toteuttaminen ja muut maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän tehtävät, EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien aluekehitysohjelmien ja LEADER II -yhteisöaloiteohjelman (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) toimeenpano sekä tällaisen kehittämistoiminnan laajentaminen myös niille alueille, joilla toimintaa ei voida käynnistää LEADER-yhteisöaloitteen avulla.

Esityksen mukaan maaseudun kehittämisessä tavoitteena on, että maaseudun kokonaisväestö

säilyy nykyisellä tasolla, vaikka syrjäisimpien kylien väestön väheneminen jatkuu. Keinoina ovat muun muassa pk-yritystoiminnan lisääminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen ja vetovoimatekijöiden parantaminen. Toimenpiteitä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein sekä kansallisin varoin että osana EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala osallistuu Euroopan yhteisön tavoitteiden 5b (maaseutualueet), 6 (erittäin harvaan asutut alueet) ja 2 (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät alueet) mukaisten alueohjelmien toteutukseen. Toimenpiteet rahoitetaan osittain EU:n rakennerahastoista ja osittain kansallisesti komission hyväksymien ohjelmien rahoituskohyiden mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö huolehtii myös LEADER II -yhteisöaloitteen (yhteistoiminta maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä) liittyvästä hallinnoinnista ja hallinnonalojen välisen koordinointia järjestämisestä.

Esityksessä todetaan edelleen, että maaseutuohjelman mukaisena tavoitteena on pk-yritystoiminnan lisääminen, vahvistaminen ja monipuolistaminen, maatalousväestön toimeentuloperustan laajentaminen sekä maaseudun palvelujen vetovoimatekijöiden kehittäminen. Maaseudun työllisyys- ja toimeentulopohjaa laajennetaan parantamalla yritysten ja maatilojen toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä, laajentamalla luontopohjaisten voimavarojen käyttöä ja vahvistamalla osaamista.

Metsätalous. Esityksessä on todettu tarkoituksena olevan, että vuonna 1996 annetut esitykset metsälaiksi ja laiksi kestävä metsätalouden rahoituksesta tulisivat voimaan vuoden 1997 alusta. Uusissa laeissa otetaan nykyistä paremmin huomioon ympäristötavoitteet puuntuotantotavoitteiden rinnalla. Esityksestä ilmenee myös, että puuntuotannon kestävyys turvaa-

mistöiden painopiste on metsänhoidollisissa töissä ja kunnostusojituksessa ja että metsäkeskusten tehtävissä korostuvat metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät tehtävät.

Esityksen mukaan metsätaloutta ohjataan edelleen kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti siten, että metsää kokonaisuudessaan hoidetaan ja käytetään säilyttäen sen monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus sekä sen mahdollisuus palvella nyt ja tulevaisuudessa merkityksellisiä ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia tavoitteita. Näiden periaatteiden toimeenpanosta huolehditaan käyttämällä metsäpolitiikan eri ohjauskeinoja; normiohjausta, taloudellisia ohjauskeinoja, toiminnan ohjausta, osallistavaa suunnittelua ja neuvontaa sekä tutkimusta. Mainitut tavoitteet sisältyvät noudatettavaan metsätalouden ympäristöohjelmaan sekä uudistettuun metsälainsäädäntöön. Ne tullaan sisällyttämään myös ministeriön luonnonvarastrategiaan, kestävä metsätalouden kriteereihin ja indikaattoreihin sekä myöhemmin laadittavaan kansalliseen metsäsuunnitelmaan.

Esityksessä on myös tuotu esiin metsätalouden keskeisenä tavoitteena puuntuotannon ylläpitäminen ja metsävarojen tehokas käyttö ottaen samalla huomioon metsien elinvoimaisuuden edistäminen ja niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Metsätalouden kevennetyn edistämisen ja valvontaorganisaation ja sen uudistetun suoran tulosohjauksen sekä vuoden 1997 alusta voimaan tulevien metsälain ja kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain avulla pyritään edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Metsänhoitoyhdistyksiä koskevan lain uudistamisen valmistelu saatetaan loppuun.

Esityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö on asettanut metsäkeskusten vuoden 1997 toiminnalle alustavasti seuraavat tavoitteet: Valvonta- ja tarkastustoiminnan tavoitteena on varmistua metsälainsäädännön noudattamisesta sekä tuottaa tietoa metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten. Erityistä huomiota kiinnitetään metsänuudistusalojen ja valtion rahoittamien kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja laatuun. Maastotarkastuksia tehdään yhteensä 10 000 kohteella (9 000 vuonna 1996).

Valiokunnan kannanotot

Maaseudun kehittäminen. Talousarvion päälinjauksessa todetaan maaseudun kehittämistä tuettavan useiden hallinnonalojen toimenpitein, sekä kansallisin että EU-varoin. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että talousarvioesitykseen on otettu yleisesitys maaseudun kehittämisestä. Talousarvioesityksen mukaan maaseutuohjelman "Toimiva maaseutu" toteuttaminen kuuluu keskeisiin tehtäviin maaseudun kehittämisessä. Valiokunta korostaa ohjelman merkitystä maaseudun kokonaisvaltaisessa kehittämisessä ja katsoo, että maaseutuohjelma "Toimiva maaseutu" muodostaa hyvän pohjan eri hallinnonalojen yhteistyölle. Ohjelmalla pyritään valitsevien taloudellisten realiteettien puitteissa uudelleen suuntaamaan voimavaroja ja saamaan eri hallinnonalojen toimenpiteet yhdensuuntaisiksi. Maaseudun kehittyminen onkin hyvin monitahoisesti riippuvainen julkisen vallan eri toimenpiteiden yhteisvaikutuksesta ja yhteensopivuudesta. Valiokunta pitää ohjelman mukaisia toimenpiteitä tärkeinä ja kiirehtii niiden toteuttamista.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, ettei maa- ja metsätalouden hallinnonalan valmius ole ollut riittävä kansallisen säädöspohjan aikaansaamiseen, jotta olemassa olevia mahdollisuuksia oltaisiin voitu hyödyntää. Pienyritystoiminnan tukemista koskeva säädöstö on tällä hetkellä Euroopan yhteisöjen komission käsitellessä. Vastaavia viivytyksiä on ollut myös maatalouden kehittämiseen ja maaseudun työllisyyteen liittyvän säädöspohjan valmistelussa.

Metsätalous. Valiokunnan hankkimassa selvityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että metsäkeskusten ja Tapion toimintaan myönnettyä valtionapua on supistettu koko tämän vuosikymmenen ajan. Vuonna 1991 valtionapu oli 329 miljoonaa markkaa. Vuodelle 1996 on valtionapua 226 miljoonaa markkaa eduskunnan käsitellessä oleva lisämäärärahaesitys mukaan luettuna. Metsäkeskusten ja Tapion henkilöresurssit ovat supistuneet vastaavasti. Vuonna 1991 henkilöstön suuruus oli 1 639. Tämän vuoden lopussa ennakoidaan palveluksessa olevan noin 1 100 henkilöä. Monissa metsäkeskuksissa on tänäkin vuonna ollut 1–3 kuukauden mittaisia lomautuksia. Metsäkeskusten ja Tapion tehtävät ja tavoitteet eivät ole pienentyneet resurssien mukaisesti. Esimerkiksi metsäsuunnittelussa budjettisytyksen tavoitteeksi on asetettu miljoona heh-

taaria, mikä on yhtä paljon kuin vuonna 1995 toteutettiin. Tuolloin käytettävissä olevat voimavarat olivat 20 prosenttia suuremmat.

Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan metsälakien täytäntöönpano merkitsee uusia tehtäviä alueellisille metsäkeskuksille 38—45 miljoonan markan työpanoksen verran. Tänä vuonna toteutuvat henkilöstösupistukset vastaavat suuruusluokaltaan lisävoimavarojen tarvetta. Organisatorisilla ratkaisulla (sisäiset järjestelyt tai organisaatioiden lukumäärä) ei enää ole järjestettävissä tarvittavia voimavaroja. Aiemmin tehtyjen määrärahasupistusten johdosta on toiminnan tehostamismahdollisuudet jo käytetty.

Valiokunta toteaa, että metsälakiuudistuksen mittavimmat odotukset liittyvät monimuotoisuuden säilyttämiseen, metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien laatimiseen sekä neuvon-

taan, koulutukseen ja tiedotukseen. Lisäksi uudistukseen liittyy muita muutoksia, muun muassa investointeja tietohallintoon (paikkatietojärjestelmä). Lakiuudistus tuo siten runsaasti uusia tehtäviä edistämis- ja valvontaorganisaatioille. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että voimavarojen riittämättömyys vaarantaisi uudistuksen tavoitteet. Erityisesti kärsisivät monimuotoisuuden säilyttämiseen, metsätalouden alueellisen tavoiteohjelman laatimiseen, neuvontaan, koulutukseen ja tiedotukseen liittyvät tehtävät sekä tehtävien edellyttämän tietohallinnon ylläpito ja kehittäminen.

Valiokunta esittää kunnioittavasti,

että valtiovarainvaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Timo Kalli /kesk, varapuheenjohtaja Kari Rajamäki /sd ja jäsenet Raimo Holopainen /sd, Annikki Koisti-

nen /kesk, Armas Komi /kesk, Jari Koskinen /kok, Tero Mölsä /kesk, Tuija Nurmi /kok, Tauno Pehkonen /skl, Erkki Pulliainen /vihr, Eila Rimmi /vas ja Janne Viitamies /sd.

